

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN RATSASTUSMAHDOLLISUUDET KESKI-SUOMESSA

Liiketoiminnallisten mahdollisuuksien kartoitus

Sari Jaatinen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2009

Sosiaalialankoulutusohjelma
Erityiskasvatus ja vammaistyö

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) JAATINEN, Sari	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 04.12.2009
	Sivumäärä 45	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus Liiketoimintasuunnitelma (X) 31.12.2020 saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN RATSASTUSMAHDOLLISUUDET KESKI-SUOMESSA Liiketoiminnallisten mahdollisuuksien kartoitus		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KUHANEN, Vesa		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä Opinnäytetyössä kartoitettiin, millaisia mahdollisuuksia erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä on käydä ratsastamassa Keski-Suomen ratsastuskouluilla ja –talleilla. Tutkimuksessa tarkasteltiin lisäksi, millaista osaamista yrittäjiltä löytyy erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä, kuinka esteettömät talliympäristöt ovat sekä ratsastustuntien sisältöä ja hintatasoa. Tutkimuksen tavoitteena oli hyödyntää saatuja tuloksia liiketoimintasuunnitelmassa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin sähköpostikyselynä Keski-Suomen 33 talliyrittäjälle toukokuun 2009 aikana. Aineiston käsittelyssä tarkasteltiin ensin vastauksien kuuluvan niihin kriteereihin, jotka oli asetettu tutkittavalle joukolle. Vastauksia saatiin kaiken kaikkiaan 13 kappaletta, joista tutkimukseen mukaan voitiin ottaa 11 vastausta. Pienen aineiston vuoksi vastaukset käsiteltiin kysymys kerrallaan ilman tietokoneohjelmia. Avointen kysymysten vastaukset listattiin ja niistä pyrittiin poimimaan esiin nousseet teemat.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä on mahdollisuuksia käydä ratsastamassa suurimmalla osalla talleista. Tallien henkilökunnasta valtaosalla ei ole osaamista erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä. Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käytön taito on myös vähäistä. Useat yrittäjät ovat kuitenkin avoimia ottamaan vastaan erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä.</p> <p>Opinnäytetyön liitteenä on liiketoimintasuunnitelma erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ratsastuspalveluiden tuottamisesta. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty liiketoimintasuunnitelman pohjana. Yritys tarjoaa ratsastustunteja ja terapeutista ratsastusta erityistä tukea tarvitseville henkilöille ammattitaidolla, asiakkaan tuen tarpeet yksilöllisesti huomioiden. Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että erityistä tukea tarvitseviin henkilöihin perehtyneitä, ammattitaitoisia yrittäjiä ei juuri ole Keski-Suomessa, joten liiketoiminnallisia mahdollisuuksia on.</p>		
Avainsanat (asiasanat) erityistä tukea tarvitseva henkilö, esteettömyys, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, terapeutin ratsastus, liiketoimintasuunnitelma, elämäntyyliyrittäjyys		
Muut tiedot Liitteenä Liiketoimintasuunnitelma, 5 sivua.		

Author(s) JAATINEN, Sari	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 04.12.2009
	Pages 45	Language Finnish
	Confidential Business plan (X) Until 31.12.2020	Permission for web publication (X)
Title RIDING POSSIBILITIES FOR PERSONS WITH SPECIAL NEEDS IN CENTRAL FINLAND Clarifying the business opportunities		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KUHANEN, Vesa		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the study was to examine what kind of riding possibilities persons with special needs have in Central Finland's riding schools and -stables. In addition, the study examined what kind of skills the entrepreneurs have concerning persons with special needs, how barrier-free the stable environments are, and also the content of the riding lessons and price level. The aim of the study was to apply the results in a business plan.</p> <p>The research data was gathered using an e-mail survey which was sent to 33 stable entrepreneurs in Central Finland during May 2009. First the study data material was examined to find out whether it fitted the criteria set for the test group. 13 replies were received altogether. 11 of them could be used in the study. Because of the small study data material the answers were handled one by one without computer programs. The answers to open questions were listed and the emerging themes were identified.</p> <p>The results show that persons with special needs have the opportunity to go riding at most of the stables. The majority of the stable staff don't have any know-how concerning persons with special needs. Also their knowledge of argumentative and alternative communication methods was limited. Many entrepreneurs are, nevertheless, open to receive persons with special needs to their stable.</p> <p>The thesis is accompanied by a business plan. The business plan consists of producing riding services for persons with special needs. The business plan is based on the study results. The company offers riding lessons and therapeutic riding for the persons with special needs in a professional manner, taking into account the customer's individual needs. The results show that there are not very many professional entrepreneurs in Central Finland who are specialized in persons with special needs. Accordingly there are good opportunities for starting a business.</p>		
Keywords person with special needs, accessibility , argumentative and alternative communication methods, therapeutic riding, business plan, lifestyle entrepreneurship		
Miscellaneous Business plan, 5 pages		

SISÄLTÖ

1 MONIPUOLINEN HEVONEN	3
2 RATSASTUS JA HEVOSTOIMINTA	5
2.1 Hevosen vaikutus ratsastajaan.....	5
2.2 Vammaisratsastus	6
2.3 Ratsastusterapia.....	6
2.4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta.....	7
3 ESTEETTÖMYYS APUNA.....	8
3.1 Esteetön ympäristö.....	8
3.2 Esteettömyys talliympäristössä	9
4 PUHETTA TUKEVA JA KORVAAVA KOMMUNIKOINTI	10
4.1 Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointi- menetelmien käyttö	10
4.2 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi ratsastuksessa.....	14
5 YRITTÄJYYS	16
5.1 Yrittäjyyden muodot	17
5.2 Yritysideasta liikeideaksi	18
5.3 Toiminta-ajatus	19
5.4 Liikeidea	20
5.5 Palvelun tuotteistaminen	20
5.6 Hevosalan työllistävä vaikutus suomessa	21
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	22
6.1 Tutkimuksen lähtökohdat	22
6.2 Tutkimusongelmat.....	23
6.3 Aineiston keruu ja analysointi	24
6.4 Tutkimuksen luotettavuus	25
7 TULOKSET	27
8 POHDINTA.....	31
LÄHTEET.....	35

LIITTEET	38
LIITE 1. KYSELY	38
LIITE 2. LIIKETOIMINTASUUNNITELMA	

KUVIOT

KUVIO 1. Kuvien avulla voidaan kertoa tehtävien järjestys.	15
---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Yritysten tarjoamat palvelut (N = 11)	27
TAULUKKO 2. Asiakkaina on/ on ollut erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä (N=11)	28

1 MONIPUOLINEN HEVONEN

Ratsastus ja hevosharrastus ovat kasvattaneet suosiotaan Suomessa. Hevoset sopivat harrastuksena kaikille ikään tai sukupuoleen katsomatta ja hevosten kanssa voi harrastaa hyvin monipuolisesti. Hevosharrastuksen myötä yhä useammasta ihmisestä tulee myös hevosenomistaja. Hevoset työllistävät maassamme yhä enemmän ihmisiä.

Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan vuonna 2005–2006 aikuisväestöstä 19–65- vuotiaista ratsastusta harrasti 64000 henkilöä. Vastaavasti 3–18- vuotiaista lapsista ja nuorista ratsastusta harrasti 53000. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006 Aikuisliikunta 2006, 25; Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006 Lapset ja nuoret 2006, 9.)

Suomessa oli vuoden 2008 lopussa arviolta 69350 hevosta. Niistä suomenhevosta 19750, lämminverisiä ravihevosta 25300, lämminverisiä ratsuhevosta 15500 ja poneja 8800. Hevosista pitää rekisteriä Suomen Hippos ry. Koko maassa hevosala työllistää yli 15000 henkilöä osa- tai kokoaikaisesti. (Suomen Hippos- konsernin vuosikertomus 2008, 6; Pussinen, Korhonen, Pölönen & Varkia 2007, 67.)

Hevoset ovat olleet tiiviisti osa elämääni 90-luvun alusta asti. Vuosien varrella olen ehtinyt harrastaa monipuolisesti hevosten kanssa ja myös kouluttautua hevosalalle. Hevosenomistajana olen ollut myös pitkään. Sosiaalialan erityiskasvatuksen ja vammaistytönpintojen myötä kiinnostukseni on kasvanut entisestään linkittää yhteen nämä kaksi mielenkiinnon ja osaamisen kohdettani. Alusta asti oli selvää, että opinnäytetyönaihe tulisi liittymään hevosiin. Yrittäjyys on ollut elämässäni lähellä isäni toimiessa pitkään yrittäjänä. Yrittäjyydestä kiinnostuin kuitenkin vielä enemmän opintojen edetessä ja olikin luontevaa tehdä opinnäytetyö oman mahdollisen yritystoiminnan pohjaksi. Omien hevosten ja tallitilojen myötä yritystoiminnalla olisi mahdollisuus työllistää itseään tulevaisuudessa. Yrittäjyys mahdollistaisi työskentelyn omien hevosteni parissa ja voisin pitää omalta osaltani maaseutua elävänä.

Hevosten kanssa toimiessani olen vakuuttunut niiden terapeuttisuudesta ja positiivisesta vaikutuksesta. Hevosten läsnäolo rauhoittaa, auttaa unohtamaan murheet ja hevoset saavat iloiselle mielelle. Olen useasti voinut huomata kuinka hevosella on taito huomioda esimerkiksi lapset muuttamalla käytöstään vieläkin rauhallisemmaksi ja huomioonottavaisemmaksi. Kontaktin ja yhteyden löytäminen ilman yhteistä kieltä ison eläimen kanssa on palkitsevaa. Hevosen tuoksu, turvan silkkisyys, karvan pehmeys, lämpö, harjan karkeus ja hevosen rauhallinen henkäys poskelle tuottavat mahtavat aistikokemukset. Hevosen liikkeen kokeminen selästä antaa vielä erityislaatuista aistikokemusta koko keholle.

Oma yritysideani on erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ratsastuspalveluiden tuottaminen. Tämän pohjalta lähdin kyselytutkimuksella kartoittamaan Keski-Suomen talliyrittäjiltä, millaisia mahdollisuuksia erityistä tukea tarvitseville henkilöillä on käydä ratsastamassa Keski-Suomen ratsastuskouluilla ja -talleilla. Lisäksi kartoitin, millaista osaamista erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä talleilta löytyy ja kuinka tallitilat soveltuvat käyttöön. Kyselyssä selvitin myös ratsastustuntien hintatasoa ja sisältöä.

Kaikilla ihmisillä tulisi olla yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet harrastaa sekä saada ohjausta ja tukea tarvitsemallaan tavalla. Yritykseni myötä mahdollistuisi erityistä tukea tarvitseville henkilöille paikka, jossa voidaan ottaa huomioon erilaiset tuen tarpeet.

Toimintakykyä kuvaavia käsitteitä on paljon ja niitä käytetään eri yhteyksissä eri tavoin. Ihmisen toimintakyky koostuu monista eri osa-alueista ja sen luokitteluun, kuinka toimintakykyinen tai toimintarajoitteinen on, löytyy useita eri luokituksia. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 14–16.) Käytän opinnäytetyössä terminä: **Erityistä tukea tarvitseva henkilö** riippumatta siitä, millainen toimintakyky tai toimintarajoite ihmisellä on, aiheuttaako sen synnynnäinen vai myöhemmin elämässä tullut vamma tai sairaus vai onko vamma tai sairaus fyysinen vai psyykkinen. Tällä kuvaan kaikkia näitä ihmisiä, joilla on syystä tai toisesta erityisen tuen tarvetta jollakin elämän osa-alueella. Opinnäytetyöprosessin aikana olen saanut syventyä tiiviimmin itseäni kiinnostaviin aiheisiin sekä pystynyt kasvattamaan omaa ammatillista osaamistani.

2 RATSASTUS JA HEVOSTOIMINTA

2.1 Hevosen vaikutus ratsastajaan

Ratsastus on piristävä vapaa-ajan harrastus, joka kasvattaa kuntoa. Rauhallisen ja luotettavan hevosen kanssa ratsastus sopii myös vaikeasti vammaisille. Ratsastus antaa elämyksiä ja hevonen välittää terapeuttisia tekijöitä. Näitä ovat lämpö, liike ja tuntemukset kuten haju-, tunto-, kuulo- ja näköaistimukset. Ratsastus hevosella rentouttaa, kehittää tasapainoa ja vartalonhallintaa sekä lihasvoimaa. Se lisää myös keskittymiskykyä, itsehillintää, itsetuntoa, sosiaalisten taitojen oppimista ja sosiaalisia tilanteita. Ratsastus kasvattaa kokonaisvaltaisesti ratsastajan hyvinvointia ja voi olla terapeuttista. Ratsastusharrastuksen ja ratsastusterapian välinen rajanveto voi olla joskus vaikeaa, mutta hevonen välittää kuitenkin aina terapeuttisia tekijöitä. (Kaski ym. 2009, 203, 261–262.)

Hevosen ja ratsastusterapian vaikutuksesta on tehty tutkimuksia ympäri maailman niin fyysisestä kuin psyykkisestäkin näkökulmasta. Aro (2003, 9, 51) toteaa pro graduksaan, että Suomessa näitä tutkimuksia on tehty 90 - luvun alusta saakka. Aron omassa tutkimuksessa kävi ilmi, että hevosen käyttäytyminen sekä fyysinen että henkinen olemus vaikuttaa asiakkaaseen monin tavoin mahdollistaen terapeuttisen kokemuksen.

Kamula ja Räihä (2009, 4, 46) käyttävät tutkimuksessaan ”terapeuttinen ratsastus” - termiä tutkiessaan terapeuttisen ratsastuksen merkitystä kielihäiriöisen lapsen sosiaalisiin taitoihin. Terapeuttisen ratsastuksen vaikutukset ovat samat kuin ratsastusterapiassa, mutta toteuttajalla vain ei ole ratsastusterapeutin koulutusta. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että terapeuttista ratsastusta kannattaa hyödyntää sosiaalisten taitojen tukemisessa. Talliympäristöä ja hevosen terapeuttista merkitystä voi käyttää hyvin avuksi kuntoutuksessa.

2.2 Vammaisratsastus

Vammaisratsastus on ratsastusta, jossa ratsastajan opetustapaa sovelletaan ratsastajalle soveltuvaksi hänen vammansa huomioonottaen. Ratsastaja voi käyttää apuvälineitä ja avustajaa. Vammaisratsastus on liikuntaa ja siihen kuuluu osana myös hevosenhoito. Ratsastus- ja hevostaitojen opettelu rinnalla ratsastaja voi kohottaa fyysistä kuntoaan ja saada mielen virkistystä. Kommunikoinnin opettelu hevosen kanssa vaatii ratsastajalta keskittymiskykyä, malttia ja monien aistien kautta tulevan tiedon käsittelytaitoa. Harrastelun lisäksi vammaisratsastus on urheilua, jossa voi kilpailla. Vammaisratsastuksesta on aikaisemmin puhuttu nimikkeellä erityisryhmien ratsastus. Nykyään käytetään nimikettä erityistä tukea tarvitsevien ratsastus. Vammaisratsastus on lyhyt käyttönimitys erityistä tukea tarvitsevien ratsastuksesta. (Vammaisratsastusopas 2004, 5–6.)

Valtion liikuntaneuvoston erityisliikunta jaoston julkaiseman Erityisryhmien liikunnan käsitteistö (2003, 4) raportin mukaan erityisryhmien liikuntatoimikunnan mietintö määrittelee erityisliikunnan seuraavasti:

Erityisryhmien liikunnalla tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, jolla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista ja erityisosaamista.

2.3 Ratsastusterapia

”Ratsastusterapia on ratsastusterapeutin ja hevosen yhdessä toteuttamaa kokonaisvaltaista kuntoutusta (Ratsastusterapia 2009).”

Ratsastusterapiassa painottuvat koulutetun terapeutin pohjakoulutuksen mukaan motoriset, pedagogiset sekä psykologiset tavoitteet. Terapia on yksilöllistä ja suunnitelmallista. Terapeutilla tulee olla ammattitaitoa havainnoida asiakkaan ja hevosen välistä vuorovaikutussuhdetta ja ohjata sitä niin, että se tukee kuntoutujaa saavuttamaan asetettuja tavoitteitaan terapiassa. Ratsastusterapia on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta. (Ratsastusterapia 2009.)

Hevosen kävellessä siitä välittyy minuutin aikana noin sata symmetristä, moniulotteista ja rytmistä liikeimpulssia ratsastajaan. Liikeimpulssit ovat samankaltaisia kuin ihmisen kävelyssä. Hevosen ruumiinlämpö on 1,5 astetta ihmisen ruumiinlämpöä korkeampi, jolloin yhdistettynä lämpö ja liikkeet, saadaan aikaan vaikutus, jota ei voi jäljitellä mekaanisesti. Liike vaikuttaa myös ihmisen tunto-, tasapaino- ja liikejärjestelmiin. Aistimukset parantavat tietoisuutta omasta kehosta ja hevonen tarjoaa monipuolisia haju-, kuulo- ja näköaistikokemuksia. (Ratsastusterapia 2009.)

Ratsastusterapia on monipuolista ja sillä voidaan kehittää muun muassa motoriikkaa, kestävyyttä, käsien käyttöä, pään ja vartalonhallintaa, avaruudellisten suhteiden tajua sekä tasapainoa. Liikkuvan hevosen liikkeet vaativat ratsastajalta aktiivista reagoitua ja ne mobilisoivat ratsastajan lonkkia, lantiota ja selkärankaa. Hevosen rytmikäs käyntiliike vähentää kehon spastisuutta ja kohoaa samalla vartalon jänteveyttä. Liikuntavammainen saa hevosen selässä sensomotorisen kokemuksen kävelystä. Hevosen rytmikkäät liikkeet vaikuttavat edullisesti hengitykseen ja puheen tuottamiseen tahdittaen ja tehostaen hengitystä. Ratsastusterapiassa toiminta hevosen kanssa tuo monipuolisia ja haastavia vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät tunne- elämää, itsehillintää, keskittymiskykyä, kommunikaatiokykyä ja jolla voidaan tukea psyykkisistä ja sosiaalisista ongelmista kärsivää vammaista. (Ratsastusterapia 2009.)

Ratsastusterapia on toiminnallinen terapia, jossa ihminen on jatkuvassa kosketus-, tunne- ja liikevuorovaikutuksessa hevosen kanssa. Hän on kokonaisvaltaisesti mukana kehollaan, tunteillaan ja ajatuksillaan. Tavoitteet terapiassa ovat aina yksilöllisiä. Tarkoituksena on kuitenkin itseohjautuvuus ja opittujen asioiden siirtäminen arkipäiväiseen elämään. Terapeutin ja hevosen tulee olla koulutettuja, jotta turvallinen, luottamuksellinen ja toimiva vuorovaikutus saavutetaan ratsastajan, hevosen ja terapeutin välillä. (Ratsastusterapia 2009.)

2.4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on syrjäytymisvaarassa oleville tai jo syrjäytyneille lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa hevosen kanssa. Sosiaali-

pedagogiseen hevostoimintaan kuuluu kaikki toiminta tallilla kuten hevosten hoito, ruokinta, talutus, ratsastus ja ajaminen. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskipisteenä on hevosen hyvinvointi, jonka kautta pyritään osoittamaan lapsille ja nuorille omaan hyvinvointiin liittyvät asiat kuten, puhtaus, terveellinen ruokavalio, liikunta ja lepo. Vuorovaikutustaitoja opetellaan hevosen sekä tallissa olevien muiden ihmisten ja toimintaa ohjaavan aikuisen kanssa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tärkeässä osassa on lapsen tai nuoren omatoiminnan kautta saatu kokemus. (Vammaisratsastusopas 2004, 40–41.)

Suomessa sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan erikoistuneita henkilöitä on koulutettu vuodesta 2002. Koulutus on suunnattu vankan hevostokokemuksen omaaville sosiaali-, terveys-, ja opetusalan ammattilaisille. Se antaa lisää valmiuksia työskennellä sosiaalisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden kanssa, mutta ei anna varsinaista pätevyyttä. (Vammaisratsastusopas 2004, 40–41.)

3 ESTEETTÖMYYS APUNA

3.1 Esteetön ympäristö

Ympäristön tai rakennuksen esteettömyys tarkoittaa sitä, että se on kaikille käyttäjilleen turvallinen, toimiva ja sinne on helppo päästä. Esteettömyys on laaja kokonaisuus, vaikka sen pääpaino onkin usein rakennetussa ympäristössä. Esteettömyys tarkoittaa myös kaikkien kansalaisten mahdollisuutta osallistua sujuvasti itseään koskevaan päätöksentekoon, opiskeluun, työhön ja harrastuksiin. Palveluiden tulee olla saavutettavissa, tieto ymmärrettävissä ja välineiden käyttö mahdollista. Esteettömästä ympäristöstä hyötyvät erityisesti henkilöt, joiden on vamman, sairauden tai muun syyn takia vaikeuksia liikkua itsenäisesti. Esteetön ympäristö lisää turvallisuutta ja lisäksi se on välttämätön monille henkilöille. Esteetön ympäristö on näin ollen kaikkien käyttäjien etu. (Esteettömyys 2006.)

Yhdenvertaisuus on määritelty Suomen perustuslain 6 §:n mukaan:

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveyden-tilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (L 11.6.1999/731.)

3.2 Esteettömyys talliympäristössä

Tallin parkkipaikan tulisi olla hyväpohjainen, tasainen ja tilava. Mahdolliset invapaikat tulisi sijoittaa erillään muusta parkkipaikasta lähellä tallia tai maneesia. Invapaikalle voi pysäköidä vain pysäköintiluvalla. Teiden ja kulkureittien tulisi olla kovapintaisia, jotta niissä on helppo liikkua apuvälineittenkin kanssa. Ihmisten ja hevosten kulkureitit olisi syytä erottaa toisistaan vaaratilanteiden välttämiseksi. Kulkureittien tulisi olla riittävän leveitä, jotta kahden pyörätuolin on mahdollista ohittaa toisensa. Kulkureittejä voidaan myös päällystää tai kivetä. Kivetyksillä voidaan rajata kulkuväylä muista alueista ja osoittaa reitti paikasta toiseen. Kulkureittien kunnossapidosta on huolehdittava myös talvella. (Alasjärvi 2009, 4.)

Esteetöntä tallia rakentaessa tai vanhaa remontoidessa tulisi ottaa huomioon tallin yleisväri. Vaaleaa kannattaa käyttää sillä se tuo valoisuutta talliin. Vaalean kontrastina kannattaa käyttää tummempaa väriä, joko maalia tai muuta materiaalia, jolla merkataan ovet, ovenpielet ja reunat. Lattiassa kannattaa käyttää väriä tai materiaalin vaihtoa merkinä tallin eri osastojen vaihtumisesta. Ovien ja oviaukkojen tulee olla tarpeeksi leveitä ja helppokulkuisia. Sisäänkäyntien luo voi joutua tekemään luiskia. Korkeita kynnyksiä tulisi välttää oviaukoissa. Usein karsinarivistö on samannäköinen ja karsinoiden ovia on vaikea erottaa. Karsinoissa ja karsinoiden ovissa voi käyttää kontrastivärejä rajaamalla ovi tai maalaamalla se toisen väriseksi. Karsinoiden ovissa olisi hyvä olla selkeä hevosen nimikyltti ja mahdollisesti kuva hevosesta. Ylimääräisten tavaroiden säilyttämistä karsinoiden ovissa tulisi välttää. (Alasjärvi 2009, 5–6.)

Tallialueella tulisi olla opastetaulu, jossa on merkittynä kaikki tarvittavat rakennukset, kulkureitit ja paikat. Näin uudet tulijat näkevät ja hahmottavat paremmin alueen. Samanlaiset kuvatunnukset kuin opastetaulussa, olisi hyvä

löytyä rakennuksista ja muista paikoista. Tallin sisältä olisi hyvä löytyä oma opastekartta, johon on piirretty tallin pohjapiirros. Opastekarttaan olisi merkittävä jokaisen hevosen karsina ja muut tilat. Kartassa on hyvä käyttää selkeästi värejä erottelemaan eri tilat toisistaan. Varuste-, toimisto- ja rehuhuoneen sekä muiden tilojen ovissa on hyvä käyttää kyltin lisäksi kuvaa. Varustehuoneessa tulee olla selkeästi merkityt kullekin hevoselle kuuluvat varusteet. Tallissa voi olla kuvallisten tallisääntöjen lisäksi muita kuvallisia kielto- tai ohjetauluja lisäämässä turvallisuutta. On kuitenkin hyvä pitää talli selkeänä ja välttää liiallista ohjeistusta useassa eri paikassa. (Alasjärvi 2009, 5, 7–9.)

Ratsastushalleissa eli maneeseissa katsomot ja ratsastusalan erottavat aidat ovat usein rakennettu raakalaudasta. Raakalauta paljon käytettynä portaissa, kaiteissa, penkeissä ja seinissä tuottaa hankaluuksia erottaa nämä asiat toisistaan. Maalaamalla portaisiin, oviin ja kaiteisiin huomioraidat ne erottuvat paljon selkeämmin muusta ympäristöstä. Penkit maalaamalla lisäävät kaikkien viihtyisyyttä, mutta luodaan myös turvallisuutta. Reunaviivojen rajaaminen taustasta erottuvalla kontrastivärillä selkeyttää jo tilaa paljon, eikä koko katsomoa tarvitse välttämättä maalata. Ratsastusramppi on apuna pyörätuolista selkään nousevalle, mutta sitä voivat käyttää yhtä hyvin kaikki ratsastajat. Ratsastusrampin tulee sijaita sellaisella paikalla, että sitä on helppo käyttää. Sopiva rampin korkeus on noin 70 cm. Rampissa tulee olla kaiteet ja sitä tulee huoltaa, että käyttö on turvallista, varsinkin jos ramppi sijaitsee ulkona. (Alasjärvi 2009, 10–12.)

4 PUHETTA TUKEVA JA KORVAAVA KOMMUNIKOINTI

4.1 Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käyttö

Suomessa on merkittävä vähemmistö, johon kuuluu lapsia, nuoria ja aikuisia. Tämä vähemmistö ei kykene kommunikoimaan riittävän hyvin puheella, jotta

se täyttäisi kaikki kommunikoinnin tehtävät, vaan he tarvitsevat puheen avuksi muita keinoja. Tällaisilla henkilöillä puheen kehitys voi olla viivästynyt tai heillä voi olla muutoin kehityksellinen kielihäiriö. He voivat olla kehitysvammaisia, autistisia tai muutoin vammautuneita. Ihmiset, jotka tarvitsevat puhetta tukevia tai korvaavia menetelmiä ovat keskenään hyvin erilaisia. Moni lapsi voi alkaa puhua ja tällöin korvaava menetelmä voi jäädä vähitellen pois. On kuitenkin ihmisiä, jotka tarvitsevat puhetta tukevia tai korvaavia kommunikointimenetelmiä läpi elämänsä. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin ohella ei unohdeta luonnollisia eleitä ja ilmeitä, katsetta, katsekontaktia, asentoja ja äännähdyksiä. Puhetta tukevasta ja korvaavasta kommunikoinnista käytetään Suomessa usein lyhennettä AAC, joka tulee englanninkielisestä termistä *Augmentative and Alternative Communication*. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 13–14; Huuhtanen 2001, 14.)

Vaikeudet kommunikoinnissa toisten ihmisten kanssa näkyvät kaikilla elämän osa-alueilla kaiken ikäisenä. Itsensä ilmaiseminen on tärkeää läpi koko elämän ja se liittyy kiinteästi ihmisen itsenäisyyteen, itsekunnioitukseen, omanarvon tunteeseen ja tietoisuuteen olla tasa-arvoinen yksilö. Mahdollisuus kertoa, mitä on mielessä, mitä haluaa tai ei halua, miltä tuntuu, kuuluvat oman elämänsä hallintamahdollisuuksiin. Ihmiset, joilla sitä mahdollisuutta ei ole tai se on heikompaa, voivat jäädä sosiaalisen yhteisön ulkopuolelle ja he voivat kokea itsensä arvottomammaksi kuin muut ihmiset. Vaikeasti vammaisilla negatiiviset kokemukset siitä, etteivät muut reagoi heidän aloitteisiinsa, voi johtaa opittuun passiivisuuteen ja riippuvuuteen muista ihmisistä. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 14–15.)

Von Tetzchnerin ja Martinsenin (2000, 20–21) mukaan puhetta korvaavaa kommunikointia (*alternative communication*) käytetään, kun ihminen kommunikoi jollain muilla keinoin kuin puheella esimerkiksi käyttäen graafisia merkkejä tai viittomia. Puhetta tukevaa kommunikointia (*augmentative communication*) käytetään tukemaan ja täydentämään puhetta. Sillä myös parannetaan ja täydennetään puheilmaisua sekä turvataan korvaava kommunikaatiokeino, mikäli henkilö ei myöhemmin kykenekään puhumaan. Puhetta tukevia ja korvaavia keinoja on useita ja ne voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan. Manuaalisiin merkkeihin kuuluvat käsillä tehtävät merkit kuten viittomat ja viitottu suomi.

Graafiset merkit on muodostetut graafisesti, joita ovat esimerkiksi PCS (Picture Communication Symbols) ja piktogrammit. Kosketeltavat merkit ovat yleensä sokeita ja vaikeasti näkövammaisia ihmisiä varten. Merkit ovat usein puisia tai muovisia ja niiden pintamateriaali ja muoto voi vaihdella. Kosketeltavat merkit ovat hyvin konkreettisia esineitä. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 133–136.)

Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi voidaan jakaa avusteiseen tai ei-avusteiseen riippuen siitä, kuinka tuottaa merkit. Avusteista kommunikointia ovat sellaiset keinot, jotka ovat kommunikoijasta fyysisesti erillään, kuten kuvat, puhelaitteet, tietokoneet, kommunikointitaulut ja muut kommunikoinnin apuvälineet. Ei-avusteista kommunikointia ovat sellaiset keinot, jotka kommunikoija tuottaa itse, kuten viittomat, tukiviittomat tai muut kehon eleet kommunikointiin liittyen. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 21.)

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointia käyttävistä ihmisistä valtaosa tarvitsee myös muuta kuntoutusta. Näiden ihmisten tulisi voida myös itse hallita omaan elämäänsä liittyviä asioita, tehdä valintoja ja päätöksiä sekä elää tasa-arvoista elämää muiden ihmisten kanssa. Mitä laaja-alaisempia vaikeudet ovat, sen enemmän näiden henkilöiden tulisi saada eri osa-alueiden kuntoutusta. Ei siis riitä, että keskitytään kuntouttamaan yksin kommunikointikeinoja vaan on katsottava kokonaisuutta ja kokonaiskuntoutuksen tarvetta, jotta voidaan taata parhain elämänlaatu. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 109.)

Selkokieli

Selkokieli on henkilöille, joiden on vaikea ymmärtää kielellistä tai kuvallista viestintää. Selkokieli tai selkoilmaisu on tietoisesti muutettu yksinkertaisemmaksi sisällöltään ja rakenteeltaan niin, että vastaanottaja ymmärtää viestin. Periaatteina selkokielessä on pitkien sanojen ja lauseiden välttäminen, erikoissanojen käytön minimointi sekä ajan ja paikan vaihteluiden välttäminen. Selkokielessä suositetaan tuttujen ja yleisten sanojen käyttöä, käytetään paljon verbejä ja substantiiveja, edetään kerronnassa loogisesti ja viestin tulee olla sisällöltään konkreettista. Selkokielen käyttäjiä on eri väestöryhmissä, kuten kehitysvammaiset, CP-vammaiset, kuurosokeat ja syntymästään asti kuurot,

lukemis- ja kirjoittamishäiriöiset, vanhukset ja suomenkieltä opettelevat. (Malm ym. 2004, 145–147.)

Viittomakieli

Viittomakieli ei varsinaisesti kuulu puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikointimenetelmiin, sillä se on verrattavissa oleva luonnollinen kieli mihin muihin kieliin tahansa. Suomen perustuslaissa on määritelty, että jokaisella kuulovammaisella on oikeus käyttää viittomakieltä. Kuurojen äidinkieli Suomessa on suomalainen viittomakieli, jossa on oma rakenne ja kielioppi. Viittomakieli ei ole kansainvälinen kieli, vaan joka maassa on oma viittomakielensä. Viittomakielen ero puhuttuun kieleen on se, että se otetaan vastaan näön avulla ja tuotetaan käsien, suun ja vartalon liikkeillä sekä ilmeillä. Viittomat korvaavat sanat ja sormiaakkoset kirjaimet. Viittomalla voi sanoa ja keskustella aivan samalla lailla kuin puhuenkin. Vammaispalvelulaki takaa vaikeasti kuulovammaisille subjektiivisena oikeutena tulkkipalvelun. Tulkkipalvelu mahdollistaa viittomakielisille tasa-arvoisen osallistumisen yhteiskunnallisiin asioihin, asioimiseen, opiskeluun, työhön ja vapaa-aikaan sekä mahdollisuuden oman elämän hallintaan. (Lappi & Malm 2001, 39–40; Malm ym. 2004, 347.)

Puhevammaisten tulkkipalvelu

Puhevammaisten tulkkipalvelu on käytössä puhevammaisille, joiden on vaikea tuottaa tai ymmärtää puhuttua tai kirjoitettua kieltä vammansa tai sairautensa vuoksi. Tulkkipalveluun on subjektiivinen oikeus vaikeavammaisilla henkilöillä, jotka tarvitsevat ja hyötyvät tulkkauksesta. Puhevammaisen on mahdollista käyttää puhevammaisen tulkkipalvelua kaikissa niissä tilanteissa, joissa hänellä ja hänen keskustelukumppanillaan ei ole yhteistä kommunikointitapaa. Tulkkipalvelutyöntekijä tai asiakkaan ja sosiaalityöntekijän hyväksymä henkilö, joka osaa käyttää asiakkaan kommunikointikeinoa ja sitoutuu ohjaukseen, avustaa asiakasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita. Työntekijän tehtäviin kuuluu muun muassa tulkkausta ja tulkintaa, kommunikoinnissa avustamista ja tukemista, kielen kääntämistä toiseen, epäselvän puheen välittömyyden selventämistä ja aakkostuksen ääneen lukemista. Vaitiolovelvollisuus ja puolueettomuus koskevat työntekijää. (Malm ym. 2004, 144–145.)

4.2 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi ratsastuksessa

Ratsastus on muihin liikuntalajeihin verrattuna ainutlaatuinen, sillä ratsastuksessa harrastekaverina on elävä olento hevonen. Ratsastus pitää sisällään paljon lajitermistöä kuten pohkeet, puolipidäte, kevytravi, täyskaarto tai käynti. Nämä termit eivät kerro lajista tietämättömälle välttämättä mitään. Useimmiten aloitteleva ratsastaja harjoittelee perustaitoja todellisessa tilanteessa hevosen selässä. Ratsastajan pitää hevosen selässä ollessaan keskittyä moneen asiaan yhtä aikaa. Oman vartalon hallinnan, tasapainon, rytmitajun, koordinaation ja lihasvoiman lisäksi tulisi kyetä ottamaan vastaan myös ohjeita opettajalta. Oppiminen tapahtuu monen aistin yhteisen toiminnan kautta. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d., 6.)

Ratsastuksen oppimista voidaan tukea monin eri tavoin. Asioita voidaan opiskella myös teoriassa ilman hevosta. Näin voidaan opetella eri asioita kuten lajisanastoa, varusteiden nimiä, ohjien pitoa käsissä tai ratsastusradan teitä. Apuna voidaan käyttää kuvia, esineitä, tukiviittomia, piirroksia, kädestä pitäen ohjausta, osoitusta tai malliratsastusta. Opettajan tulee olla selkeä ja käyttää tarvittaessa yksinkertaisia lyhyitä lauseita. Opetettavalle henkilölle tulee antaa aikaa ilmaista itseään omalla tavallaan. Vuorovaikutusta syntyy myös ilman sanoja eleillä ja ilmeillä. Hevosen kanssa kommunikoidaan eleisiin perustuvalla merkkikielellä. Hevosen kanssa kommunikointi voi antaa henkilölle, jolla on ongelmia puheen tuottamisessa, vastaanottamisessa tai ymmärtämisessä, ainutlaatuisen tilaisuuden suoraan ja sanattomaan vuorovaikutukseen. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d., 6, 10–12.)

Kaikkien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen kuuluu kehonkielen käyttö. Haemme katsekontaktia puhekumppaniin, osoitamme kädellä suuntaa ja elehdimme kasvojen ilmeillä. Näitä luonnollisia kehonkielen eleitä voimme käyttää apuna puhetta tukevia tai korvaavia kommunikointikeinoja käyttävän henkilön kanssa. Samalla, kun kerromme mitä teemme, voimme näyttää kuinka se tapahtuu käytännössä. Puheen rinnalla käytetyt yksittäiset tukiviittomat voivat helpottaa viestin ymmärtämistä huomattavasti. Annamme myös mahdollisuuden keskustelukumppanillemme vastavuoroiseen kommunikointiin, kun ymmärrämme itse tukiviittomia. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d., 13.)

Kuvien käyttö kommunikoinnintukena auttaa eri ihmisiä erilaisissa asioissa. Kuvat voivat olla joillekin ilmaisukeino ja he voivat näyttää niitä kuvakansiosta. Toisille henkilöille kuvat voivat auttaa jäsentämään tapahtumien järjestystä ja tehtävien kulkua. Kuvia voidaan käyttää myös puheen rinnalla näyttäen niitä, jolloin vastaanottaja saa kuvista tukea puheen ymmärtämiseen. Kuvat ovat helposti mukaan otettavissa kaulaan laitettavan avainnauhan avulla jossa on kuvanippu. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d., 14.)

KUVIO 1. Kuvien avulla voidaan kertoa tehtävien järjestys.

Talliympäristöä voi muokata kommunikointiystävällisemmäksi. Henkilöille, joilla on kommunikointivaikeuksia, tallilla toimimisesta ja ratsastuksesta tulee näin mielekkäämpää ja turvallisempaa. Talliympäristö tulee pyrkiä rauhoittamaan, jolloin luodaan kommunikoinnille paremmat lähtökohdat. Tallissa olevat kuvitetut selkeät ohjeet ovat helpommin ymmärrettävissä kuin pelkkä teksti tallin säännöistä. Varustehuoneessa kuvin merkatut hyllyt auttavat henkilöitä löytämään tavaroille paremmin oikeat paikat käytön jälkeen. Ratsastusalueen rajaaminen selkeästi ja opettajan pysyminen paikoillaan auttaa ratsastajaa keskittymään, kun ei tarvitse miettiä ratsastusaluetta eikä jäsentää aina uudestaan, missä opettaja on. Ratsastustehtävien paikat on hyvä merkitä puo-

meilla tai muilla selkeillä merkeillä ratsastusalueelle. Aidoissa voidaan käyttää myös kuvia kirjainten ohella, jolloin niitä voidaan hyödyntää oppimisessa. Valaistuksen on oltava riittävä kaikkialla, jolloin kuvien, viittomien ja eleiden käyttö on helppo nähdä. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d., 15.)

5 YRITTÄJYYS

Yrittäjäksi ryhtymisen syyt ovat henkilöstä riippuen erilaisia. Yksi ihminen haluaa työhönsä enemmän vapautta ja itsenäisyyttä, toinen puolestaan kokee ettei pysty toteuttamaan itseään tarpeeksi nykyisessä työssään. Joku haluaa hyödyntää keksimänsä idean ja jollekin ajatus paremmasta toimeentulosta ajaa yrittäjyyteen. Yhteistä kaikille on kuitenkin oma halu ja tahto ryhtyä yrittäjäksi. Yrittäjyys vaatii halun ja tahdon lisäksi myös ammattitaitoa, osaamista sekä yrittäjyydessä vaadittavia ominaisuuksia. Yrittäjäksi ryhtyminen on usein pitkän harkinnan ja pohdiskelun tulos, joka alkaa yritysideoista ja päättyy käynnistämisvaiheeseen eli yrityksen perustamiseen. (Holopainen & Levonen 2001, 15.)

Holopaisen ja Levosen (2001,16) mukaan yrittäjyyden pohjana on halu ja tahto toimia yrittäjänä. Yrittäjän tulisi olla persoonaltaan sellainen, jolla on yrittäjyysominaisuuksia kuten uskoa omaan ideaan ja ammattitaitoon, tarmokkuutta, halua onnistua, oma-aloitteisuutta sekä kykyä tehdä päätöksiä. Yrittäjän täytyisi myös sietää epävarmuutta, olla pitkäjännitteinen ja tavoitteellinen sekä yrittäjällä tulee olla kyky ottaa harkittuja riskejä. Yrittäjän olisi tarkasteltava itseään kokonaisuutena ja otettava huomioon yrittämisestä hankaloittavat ja rajoittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Yrittäjävanhempien rooli korostuu tutkimuksissa: suomalaisen tutkimuksen mukaan on todettu, että henkilön todennäköisyys ryhtyä yrittäjäksi on nelinkertainen, mikäli jompikumpi tai molemmat vanhemmista toimii yrittäjänä. (Lehtipuro, Kangasaho & Niemelä 1999,24.)

5.1 Yrittäjyyden muodot

Yrittäjyyttä voi harjoittaa monella eri tavalla. Toiset kokevat tiimiyrittäjyyden sopivaksi itselleen, jotkut taas haluavat toimia yksin. Kasvuyrityksen tavoitteena on kehittyä ja kasvaa. Yrittäjyys voi olla kokoaikaista, osa-aikaista tai sitä voi tehdä oman kokopäivätyön ohessa sivutoimisesti. Yritystavan ja -muodon valintaan vaikuttavat useat tekijät. Yrittäjän toimiessa itsenäisesti, perheen kanssa tai pienellä henkilöstömäärällä on *toiminimen* perustaminen yksinkertaista ja nopeaa. Pienen tai keskisuuren perheyhtiön yhtiömuodoksi sopii *avoin yhtiö*. *Kommandiittiyhtiö* on toimiva ratkaisu kun yhtiö tarvitsee ja saa rahoittajan joka haluaa ottaa osaa yhtiön toimintaan muutoin kuin osallistumalla sen päivittäiseen toimintaan. Vähintään kolme henkilöä, yhteisöä tai säätiötä voi perustaa *osuuskunnan* jossa tarkoituksena taloudellisella yhteistoiminnalla tukea jäsentensä elinkeinoa. Yhtiön jossa on useita perustajia ja johon tarvitaan paljon pääomaa, yritysmuodoksi *osakeyhtiö* on hyvä valinta. (Meretniemi & Ylönen 2009, 40–51.)

Hyvinvointialan yrittäjyys

Hyvinvointialan yrittäjyys käsittää pääasiallisesti sosiaali- ja terveysalan yritystoimintaa sekä näihin läheisesti rinnastettavia hoiva- ja hoitoalan yritysmuotoja. Suomessa kasvavana yrittäjyyden alana nähdään hyvinvointialan yrittäjyys. Lainsäädäntö, kuntien palvelurakenteet ja niiden muutokset sekä kuluttajien oma ostovoima, tarpeet ja elämäntavat määrittelevät hyvinvointialan eri liiketoimintamahdollisuuksia. Tämän hetkinen ihmisten elämäntapa on panostaa omaan ja läheisten hyvinvointiin. Ajankohtaista on myös kuntien yhteistyöhalu muiden palvelutuottajien kanssa. Hyvinvointialan yrittäjyys on laaja käsite ja kattaa alleen sosiaali- ja terveysalan toimintojen lisäksi myös vapaa-aikaa, koulutusta sekä viihtymisenkin toimialoja. (Kainlauri 2007, 9–10, 16.)

Tenhunen (2006, 63) toteaa hyvinvointialan yrittämisen olevan usein naisvaltaista. Yritystoiminta keskittyy paljon paikalliseen tai alueelliseen toimintaan. Yritysten koko ja liikevaihto ovat kasvaneet 2000-luvun alusta asti. Kotitalousvähennyksen mahdollisuus on osaltaan ollut vaikuttamassa hyvinvointialan yritysten syntyyn. Yhä useampi uskaltaa ryhtyä yrittäjäksi kun palveluiden ostaminen on yksityisille ihmisille edullisempaa.

Elämäntyyliyrityttäjä

Elämäntyyliyrityttäjä on yrityttäjä jossa toimintatavat, päämäärät ja yritystoiminnan merkitys yhdistyvät yrityttäjän omaan elämäntapaan ja tavoitteisiin.

Elämäntyyliyrityttäjä yhdistää yrityttäjäyden sekä elämäntaidon ja haluaa elää elämänsä kokonaisuutena jakamatta sitä työ-, perhe-, tai harrastusosiin. Työn tavoitteet ja sisältö sekä oma elämä asettavat yrityksen taloudelliset päämäärät. Elämäntyyliyrityttäjä kiinnostaa jokin asia todella ja yrityttäjäyys antaa mahdollisuuden työskennellä tämän kiinnostuksen kohteen parissa. Elämäntyyliyrityttäjällä on oltava vahva itsetunto ja tietämys. Menestyäkseen tulee olla kiinnostunut myös yrityksen taloudellisesta puolesta. (Sipilä 2006, 11,14–15.)

Sipilä (2006, 87,89,96,101,111) jakaa elämäntyyliyritykset neljään tyyppiin sen pohjalta kuinka ne on perustettu: osaamisperusteinen, paikkasidonnainen, arvosidonnainen tai harrastussidonnainen yritys. Osaamisperusteiset yritykset on perustettu yrityttäjän osaamisen varaan kuten kädentaitajien yritykset. Paikkasidonnaiset yritykset sijaitsevat jollain tietyllä alueella tai rakennuksessa jossa yrityttäjä haluaa työskennellä. Maa- ja metsätilat voivat olla tällaisia paikkoja tai vaikka historiallisesti arvokas rakennus. Arvosidonnainen yritys haluaa toimia edistäen jotakin arvoa kuten jonkin ihmisryhmän elinoloja, luontoa tai terveyttä. Intohimoisen harrastuksen myötä syntyy harrastussidonnainen elämäntyyliyrityttäjäyys. Harrastuksen parissa voi viettää aikaa enemmän kun siitä tekee liiketoiminnan. Harrastussidonnaisia yrityksiä syntyy usein taiteisiin tai musiikkiin liittyvistä harrastuksista sekä liikuntalajeista.

5.2 Yritysideasta liikeideaksi

Yritysidea on usein yrityttäjäksi aikovan oivallus, joka perustuu hänen toisen palveluksessa hankittuun asiantuntemukseen ja perehtyneisyyteen. Idea voi olla uusi keksintö, mutta useimmiten se on ajatus tehdä asia uudella tavalla. Usein oma yritys liittyy yrityttäjän aikaisemmalla toimialalla työskentelyyn. Yritysideat eivät synny hetkessä, vaan ne ovat pitkän kypsyttelyn ja etsinnän tulosta. Lähtökohtana ideoiden löytämiselle pidetään nykyisten markkinoiden tutkimista ja siellä olevien mahdollisten aukkojen ja puutteiden löytämistä. (Holopainen & Levonen 2001, 20.)

Lähtökohtana yrityksen toiminnalle on toimiva yritysidea. Tuotteen tai palvelun pitää olla jotain sellaista, mistä asiakkaat ovat valmiita maksamaan. Yritysidea voi pohjautua moneen erilaiseen asiaan. Yrittäjän idea voi olla jokin sellainen erityisosaaminen, jonka hän on hankkinut kouluttautumalla tai vaikka harrastuksen parissa ja jollaista osaamista muilta ei löydy. Idea voi pohjautua toiselta lainattuun jo olemassa olevaan yritysideaan, jossa tuotetta tai palvelua jäljitellään. Jäljittely on mahdollista, mikäli markkinoinnin kohdemaassa ei tuotteelle ole haettu mallisuoja tai patenttia. Yritysidea voi löytyä markkinoita kartoittamalla ja etsimällä markkinarakoja, joita toiset yritykset eivät ole täyttäneet. Kuluttajien nykyiset ja tulevaisuuden kulutustottumukset antavat myös tietoa mahdollisista markkina-aukoista. Tuotekehitys on yksi vaihtoehto yritysideallesi. Se voi olla oma tai toisesta yrityksestä ostettu. Valmiin yritysideallesi tai yrityksen osto on myös mahdollisuus yrittäjyyteen. Lisenssin, mallisuojan tai patentin osto mahdollistaa valmiin yritysideallesi saannin. (Kinkki & Isokangas 2002, 254–255.)

Yrityksen perustamispäätös tapahtuu hiljalleen, kun idea yrittäjäksi ryhtymisestä pyörii ajatuksissa. Vähitellen ajatus yrityksestä jäsentyy, selkiytyy ja konkretisoituu suunnitelmiksi sekä laskelmiksi. Usein lopullinen perustamispäätös syntyy ulkoisesta ärsykkeestä kuten riski työttömyydestä, hyvän liiketilan tai yhtiökumppanin löytymisestä. Yritysideallesi kehittyminen hyväksi ja toimivaksi liikeideaksi vie myös aikaa. Yrityksen perustajalla tulisi olla kuitenkin käynnistymisvaiheessa ajatus siitä, kuinka hän ansaitsee rahaa valitsemallaan yrittäjyyden alalla. Tämä on ensisuunnitelma liike-ideallesi, josta voidaan myöhemmin kehittää jo toimivan yrityksen liikeidea. Liikeidea on pitkän kehittämisen tulos ja sitä täytyy hioa ja tarkastaa säännöllisesti, jotta se toimii. (Holopainen & Levonen 2001, 21.)

5.3 Toiminta-ajatus

Toiminta-ajatus kertoo yritystoiminnan peruslinjauksen eli miksi se on olemassa. Suuremmissa yrityksissä sillä on myös painoarvoa, jotta yrityksen ylemmällä ja alemmalla tasolla sekä kaikilla yrityksessä työskentelevillä henkilöillä on samanlainen käsitys mitä yritys tekee ja miksi. Uusi työntekijä saa toiminta-ajatukselta tiivistetyn kuvan yrityksen toiminnasta. Pienemmässä yrityksessä

toiminta-ajatuksella ei ole niin suurta merkitystä, mutta se toimii hyvin liiketoimintasuunnitelman tiivistäjänä. Toiminta-ajatuksesta käy ilmi liiketoiminta lyhyesti ja nopeasti. (Sutinen & Viklund 2005, 55.)

Toiminta-ajatuksen tulisi vastata kysymyksiin: mihin tarpeeseen, kenelle ja mitä. Se on yrityksen perusta ja määrittää yrityksen toiminnan suunnan. Toiminta-ajatus ei saa olla liian laaja, jolloin se ei voi antaa hyvää perustaa toiminnan suunnittelulle. Rajallinen toiminta-ajatus puolestaan voi jättää yrityksen kannalta tärkeitä mahdollisuuksia huomaamatta. (Holopainen & Levonen 2001, 21–22.)

5.4 Liikeidea

Liikeidea on lyhyt selvitys siitä kuinka yritys hankkii tuloja. Se on yritysideasta työstetty ja kuvaa: Mitä, kenelle ja miten. Selvityksessä kuvataan, mitä palveluita tai tuotteita yritys tarjoaa asiakkaille, kenelle palvelu tai tuote myydään, mikä on asiakasryhmä, miten palvelu tai tuote tuotetaan asiakkaalle ja kuinka se toimitetaan ja myydään. Liikeidea on tärkeä yrityksen menestymisen kannalta. Liikeidea määrittelee sen kuinka siitä voidaan saada kannattava yritys. Sitä voidaan käyttää apuna suunniteltaessa yrityksen toimintaa. (Meretniemi & Ylönen 2009, 19.)

Hyvä liikeidea sisältää jotain uutta ja erilaista muihin samalla markkina-alueella toimiviin yrityksiin nähden kuten erilainen palvelu tai tuote. Liikeidean ei tarvitse olla täysin uusi, vaan se voi olla jo toiminnassa oleva jossain muualla. Idea voi olla toimiva ja menestyvä kun soveltaa sen yrityksen kotipaikan olosuhteisiin. (Rissanen 2001, 36.)

5.5 Palvelun tuotteistaminen

Palveluidean tuotteistaminen tarkoittaa sitä, että yrityksen palvelut tehdään ja muokataan sellaisiksi, että asiakkaan on mahdollisimman helppo ostaa niitä ja hän tietää ostaessaan mitä saa. Palvelun tulee vastata asiakkaan tarpeita ja asiakas kannattaa ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheeseen ennen kuin uutta palvelua on tuotu edes markkinoille. Asiakas nähdään arvokkaana koko pro-

sessin ajan uudesta palveluidean kehittelystä aina markkinoille tuomiseen asti, sillä hän antaa tietoa palvelunostajan näkökulmasta. Palvelun tuotteistamisvaiheessa on syytä miettiä, mitä tarvetta palvelu tyydyttää. Palvelu saadaan vastaamaan asiakkaan tarpeita, kun palvelulle on ensin määritelty tarkka kohderyhmä. (Välke 2007, 47–48, 53.)

Yritys pystyy palveluiden tuotteistamisen avulla lähestymään palvelun kohderyhmää sopivalla tavalla. Tuotteistamiseen liittyy palvelun kuvausta ja erittelyä. Näitä ovat palvelua selkeästi kuvaava nimi, kenelle palvelu on kohdistettu, mitä palvelu sisältää, liittyykö palvelu johonkin palveluiden kokonaisuuteen, kuinka palvelua arvioidaan ja kehitetään, mitkä ovat palvelutavoitteet, mikä on palvelun imago sekä mitkä ovat palvelun tuotantokustannukset, joiden mukaan palvelu hinnoitellaan. (Kainlauri 2007, 59–61.)

5.6 Hevosalan työllistävä vaikutus suomessa

Vuonna 2005 Suomessa oli noin 15000 tallia ja 35000 hevosenomistajaa. Hevostallien pääasialliset toimintamuodot ovat vuonna 2005 tehdyn kyselyn mukaan hevoskasvatus omaan käyttöön tai myyntiin, omien tai hoidossa olevien ravihevosten valmennus, ratsastustuntien pito sekä oma harrastuskäyttö. Koko maan kattavaa talli- ja yritysrekisteriä ei ole olemassa, jolloin yritysten tarkkaa lukua ei tiedetä. Arvioiden mukaan noin viidesosa talleista harjoittaa toimintaa liiketoiminnallisin periaattein. Hevosala työllistää koko maassa kokotai osa-aikaisesti yli 15000 henkilöä. Hevostallien lukumäärän arvioidaan nousevan vuoteen 2012 lähelle 17000:n ja hevosmäärän 70000:n. (Pussinen, Korhonen, Pölönen & Varkia 2007, 11, 15, 18–19, 67.)

Hevosalan koulutusta järjestetään ympäri Suomen. Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma on laajuudeltaan 120 opintoviikkoa ja sitä järjestävät ammattioppilaitokset. Perustutkinnosta voi valmistua hevosenhoitajaksi tai ratsastuksenohjaajaksi. Lisäksi useissa maatilatalouden koulutusohjelmissa voi suorittaa hevostalouden opintoja. Ammattitutkinnon, laajuudeltaan 40 opintoviikkoa suoritettuaan, voi työskennellä kengitysseppänä, hevostenvalmentajana tai ratsastuksenopettajana. Ammattitutkintoon valmistavia koulutuksia järjestävät ammattiopistot. Erikoisammattitutkintoon valmistava

koulutus järjestetään Ypäjän hevosopistolla ja erikoisammattitutkinnolla voi saada nimikkeen tallimestari tai ratsastuksenopettaja (master). Agrologi (AMK) maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma, hevostalouden suuntautumisvaihtoehto on laajuudeltaan 240 opintopistettä ja sitä järjestää Suomessa kaksi ammattikorkeakoulua. (Hevosalan tutkinnoista 2009.)

Muita ammatillisia lisäkoulutuksia ovat ratsastusterapia 30 opintoviikkoa, josta valmistuu ratsastusterapeutiksi sekä sosiaalipedagoginen hevostoiminta 16 opintoviikkoa, joka on täydennyskoulutusta ja lisää valmiuksia omaan ammatitoimintaan sosiaalisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten kanssa. (Ratsastusterapiakoulutus 2008; Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa 2008.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Maamme ratsastusurheilun keskusjärjestö on Suomen Ratsastajainliitto ry. Suomen Ratsastajainliitto on perustettu vuonna 1920 ja se edistää ratsastusta yleisenä urheilu- ja liikuntakasvatusmuotona. Liitto järjestää ratsastuskilpailuja, ajaa niin huippu-urheilun kuin kuntoharrastajien asioita, kehittää valmennus- ja ratsastuksenopetustoimintaa sekä keskeisenä tehtävänään pyrkii turvaamaan hevosen hyvinvoinnin kaikessa toiminnassa. Suomen Ratsastajainliittoon kuului vuonna 2008 42125 jäsentä, heistä junioreita 42 prosenttia ja senioreita 58 prosenttia. Jäsenistä naisia oli 94 prosenttia ja miehiä 6 prosenttia. (SRL 2009; Tietoa ja tilastoja ratsastuksesta 2009.)

Vuodenvaihteessa 2008/2009 Ratsastajainliiton hyväksymiä ratsastuskouluja oli maassamme 212 ja harrastetallien määrä oli 50. Yhteensä maassamme on noin tuhat ratsastustallia, joista ratsastuskoulujen tapaisia yrityksiä puolet. (Tietoa ja tilastoja ratsastuksesta 2009.)

Keski-Suomessa on useita ratsastuskouluja ja -talleja. Oma tutkimukseni pyrkii selvittämään millaisia mahdollisuuksia erityistä tukea tarvitsevilla on harrastaa ratsastusta sekä millaisia toimintoja ja osaamista ratsastusta tarjoavilla talleilla on Keski-Suomessa. Suomen Ratsastajainliitto ry voi hyväksyä ratsastuskoulun tai harrastetallin, mikäli se täyttää Ratsastajainliiton kriteerit. Ratsastajainliiton hyväksymiä ratsastuskouluja ja harrastetalleja oli vuodenvaihteessa 2008/2009 Keski-Suomessa 16 kappaletta. Lisäksi muita ratsastustalleja sijaitsee ympäri Keski-Suomea. (Tietoa ja tilastoja ratsastuksesta 2009.)

Tein yhteistyötä tutkimuksen onnistumiseksi Suomen Ratsastajainliitto ry:n Keski-Suomen alueen aluesihteerin kanssa, jonka kautta tutkimukseeni liittyvä kysely (Liite 1.) lähetettiin 15 Ratsastajainliiton hyväksymälle ratsastuskoululle ja harrastetallille Keski-Suomessa. Muiden Keski-Suomen ratsastustallien yhteystiedot hankin itse pääasiassa internetin kautta tallien omilta internetsivustoilta. Näitä talleja, joille kysely lähti oli 18 kappaletta.

6.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia mahdollisuuksia erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä on harrastaa ratsastusta Keski-Suomessa ja millaista osaamista talliyrittäjillä on kyseisestä alasta. Tutkimusongelmia ovat:

1. Millaisia ratsastustalleja Keski-Suomessa toimii?
2. Millaisia mahdollisuuksia erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä on harrastaa ratsastusta Keski-Suomessa?
3. Millaista kokemusta, osaamista ja koulutusta tallien henkilökunnalla on erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä ja kuinka tallitilat soveltuvat käyttöön?
4. Mitä ratsastustunnit maksavat ja mitä niihin sisältyy?
5. Tarvitaanko lisää koulutusta tallien henkilökunnille erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä?

6.3 Aineiston keruu ja analysointi

Kysely lähetettiin sähköpostilla 33 ratsastustallille. Määräaikaan mennessä vastauksia tuli neljä kappaletta, jonka jälkeen kysely lähetettiin uudestaan sähköpostilla. Vastauksia tuli toisen kyselyn jälkeen kuusi, joista kaksi ei kuulunut vastausalueeseen. Kolmas pyyntö vastata kyselyyn lähti yrittäjille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn. Sen jälkeen vastauksia saapui neljä, joista yksi ilmoitti, ettei ehdi vastata kyselyyn. Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 14 kappaletta, joista tutkimukseen voitiin ottaa mukaan 11 vastausta.

Aineistoa voidaan kerätä monella eri tavalla. Kysely on niistä yksi tapa, joka on yksi kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmä. Kysely tunnetaan survey- (englanninkielinen termi) tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Survey kyselyssä aineistoa kerätään standardoidusti eli kaikilta vastaajilta kysytään täysin samalla tavalla. Kyselytutkimuksilla voidaan saada laaja tutkimusaineisto, jolloin vastaajina on paljon henkilöitä ja kysyttäviä asioitakin voi olla paljon. Näitä asioita pidetään yleensä kyselytutkimuksen etuina. Tutkija ei myöskään vaikuta olemuksellaan tai läsnäolollaan vastauksiin ja vastaaja voi valita itselleen mieluisimman vastausajankohdan. Huolellisesti tehdyn kyselyn aineiston käsittely ja analysointi voi tapahtua tietokoneen avulla. Kyselytutkimuksen haittoina pidetään sitä, että ei voi varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen tai kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat olleet, joten väärinymmärryksiä on tällöin vaikea kontrolloida. Vastaajana voi olla joku muu kuin tarkoitettu koehenkilö tai vastaaja voi vastata väärin. Haittoina pidetään myös sitä, että ei voi tietää kuinka perehtyneitä vastaajat ovat kysytystä aiheesta ja että vastaamattomuus (kato) nousee joissakin kyselyissä suureksi. (Aaltola & Valli 2001, 101–102; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193–195.)

Aineiston keruumenetelmänä oli sähköpostitse lähetetty kysely, joka sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä. Tutkimukseen valitut talliyrittäjät harjoittavat yrityksessään jollain muotoa ratsastustuntien pitoa. Osa talleista on Suomen Ratsastajainliitto ry:n hyväksymiä ratsastuskouluja tai harrastetalleja ja loput muita ratsastusta tarjoavia yrityksiä Keski-Suomessa. Kattavaa rekisteriä ratsastustalleista ei ole olemassa, joten kaikkia Keski-Suomessa olevia yrityk-

siä ei kyselyyn tavoitettu. Kyselyn ulkopuolelle jätettiin muuta kuin ratsastus-tuntitoimintaa harjoittavat tallit.

Tutkimuksen onnistumiselle olennaista on kysymysten onnistunut laadinta. Eniten virheitä tutkimustuloksiin aiheuttaa kysymysten muoto, mikäli vastaaja ei ajattele samalla lailla kuin tutkija tarkoittaa. Kyselyn tulee olla selkeä, edetä loogisessa järjestyksessä helpoista kysymyksistä vaikeampiin, kysymysten lukumäärä on oltava sopiva ja mukana tulee olla vastausohjeet. (Aaltola & Valli 2001, 100.) Kyselylomakkeen tekemisen aloitin kevään 2009 aikana. Sain palautetta saatekirjeestä ja kysymyksistä ohjaavalta opettajaltani. Palautteen perusteella muokkasinkin kyselylomaketta. Kyselylomakkeen ymmärrettävyyttä testasin kahdella henkilöllä ja heiltä saaman palautteen jälkeen tein viimeistelyt kyselyyn.

Kysely lähetettiin toukokuussa 2009 sähköpostilla. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa ja vastausta pyydettiin ensisijaisesti sähköpostilla. Saatekirjeessä kerrottiin, että vastaukset käsitellä luottamuksellisesti ja ettei vastaajien tunnistettavuustietoja tule näkymään opinnäytetyössä. Vastausmahdollisuus annettiin myös postitse, mikäli joku vastaajista olisi halunnut vastata täysin anonymisti. Saapuneiden vastausten mukaan tutkimukseen osallistui 11 vastausta.

Aineiston käsittelyssä tarkastettiin ensin vastauksien kuuluvan niihin kriteereihin, jotka oli asetettu tutkittavalle joukolle. Kahdesta vastauksesta ilmeni, etteivät ne kuuluneet vastausalueeseen, joten ne hylättiin tutkittavista vastauksista. Vastaukset käsiteltiin kysymys kerrallaan ilman tietokoneohjelmia pienen aineiston vuoksi. Avoimien kysymysten vastaukset listattiin ja niistä pyrittiin poimimaan esiin nousseet teemat.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Kyselytutkimuksen etuina pidetään sen tehokkuutta, koska siinä on mahdollista kerätä laaja aineisto. Hyvin tehdystä lomakkeesta aineiston kerääminen on nopeaa. Heikkouksina kyselytutkimuksessa voidaan pitää, ettei ole mahdollista tietää, miten vastaaja on ymmärtänyt kysymykset tai kuinka vastaaja on

suhtautunut tutkimukseen. Joissakin kyselytutkimuksessa vastauksien katonousee korkeaksi. Posti- ja verkkokyselyssä vastaajien määrä riippuu siitä, millaiselle joukolle kysely on lähetetty. Valikoimattomalle suurelle joukolle lähetetty kysely voi tuoda vastauksia 30–40 prosenttia. Kohdennetulle ja rajatulle ryhmälle tarkoitetusta kyselystä voidaan odottaa paljon korkeampaa vastausprosenttia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195–196.)

Tässä tutkimuksessa vastaamattomuus oli suuri. Tutkimuksesta ilmenee vain kolmasosan vastaukset alun perin tavoitellusta joukosta. Vastaamattomuuteen voi olla useita syitä. Yrittäjien arki on usein kiireistä, eikä aikaa tai mielenkiintoa välttämättä löydy vastata kyselyihin. Aihe saattoi olla jonkin mielestä kiinnostamaton tai niin vieras, ettei se motivoinut perehtymään tarkemmin. Kysely on voitu kokea myös liiketoiminnallisena uhkana omalle yritystoiminnalle, jolloin mitään tietoja ei ole haluttu antaa tutkimuskäyttöön. Tulleiden vastausten perusteella kysymykset olivat ymmärrettäviä, vastaukset selkeitä ja tulosten kerääminen niistä helppoa. Vastaajien suhtautumista tutkimukseen ei tullut esille vastauksista.

Harvemmin voidaan tutkia koko joukkoa, joten on järkevämpi ottaa perusjoukosta otos. Mikäli tutkija ajattelee, että vastauksiin voi vaikuttaa erilaiset asiat vastaajien asuinpaikasta, sukupuolesta tai jostain muusta syystä riippuen, on hänen otettava huomioon se valitessaan otosta. Edustavan otoksen saa valitsemalla tutkimukseen mukaan samassa suhteessa henkilöt, joilla vastauksiin voi vaikuttaa jokin syy. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 180.) Tähän tutkimukseen ei voitu ottaa huomioon vastaajien maantieteellistä sijaintia tai muuta sellaista seikkaa, jolla olisi saatu vastaukset tasaisesti koko Keski-Suomen alueelta. Tallit ja yritykset sijaitsevat määrällisesti lähellä isoja asuinpaikkoja, eikä jokaisesta kunnasta löydy Suomen Ratsastajainliitto ry:n hyväksymää ratsastuskoulua tai harrastetallia. Tutkimustuloksia ei näin ollen voi yleistää kertomaan koko Keski-Suomen tilannetta. Tulosten antamia suunta- viivoja voi kuitenkin hyödyntää.

7 TULOKSET

Tulosluku käsittää saadut vastaukset ja ne esitetään ryhmiteltyinä sekä otsikoituina. Nämä tulokset ovat tärkeitä liiketoimintasuunnitelmalleni, johon tulosten pohjalta tukeudun.

Kysely lähetettiin 33 ratsastuskoululle – ja tallille. Vastauksia tutkimuksessa oli mukana 11 (N = 11) kappaletta. Vastausprosentiksi jäi 33.

Yrityksien toiminnassa oloaika ja tarjoamat palvelut

Yritykset ovat olleet toiminnassa eripituisia aikoja. Vastauksien vanhin yritys on aloittanut toimintansa jo vuonna 1985, kun puolestaan nuorin yritys on toiminut vuoden. Keskimääräisesti yritykset ovat toimineet 11 vuotta. Yrityksien tarjoamat palvelut keskittyvät pääosin ratsastustunteihin, ratsastusleireihin ja hevoshoitopaikkojen tarjoamiseen (Taulukko 1). Lisäksi yritykset tarjosivat maastoratsastusta, kursseja, vaelluksia, talutusratsastusta, valmennusta, istuntatunteja, erityisratsastustunteja sekä tallitilojen vuokrausta.

TAULUKKO 1. Yritysten tarjoamat palvelut (N = 11)

Palvelumuodot:	Vastaaajista järjestää:
Ratsastustunnit	9
Ratsastusleirit	5
Hevoshoitopaikkoja	4
Maastoratsastusta	3
Kursseja	2
Vaelluksia	1
Talutusratsastusta	1
Valmennusta	1
Istuntatunteja	1
Erityisratsastustunteja	1
Tallitilojen vuokrausta	1

Yritysten pääasialliset asiakkaat

Vastauksista käy ilmi, että yritysten pääasiallisia asiakkaita ovat yksityiset ihmiset. Vastauksista painottuvat asiakkaiksi myös lapset, aikuiset ja hevosen omistajat. Asiakas on useimmiten tyttö tai nainen.

Tallien aukioloajat

Pääsääntöisesti tallit ovat avoinna iltaisin ja viikonloppuisin. Tallit ovat avoinna usein myös sopimuksen mukaan. Kolmessa vastauksessa talli on avoinna aina tai lähes joka päivä. Puolella vastanneista oli selkeät aukiolopäivät, jolloin talli on avoinna asiakkaille.

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden mahdollisuudet käydä ratsastamassa talleilla

Enemmistö ilmoitti (seitsemän vastaajaa), että erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden on mahdollista käydä ratsastamassa. Kaksi vastaajista ilmoitti, ettei se ole mahdollista. Yksivastaaaja kertoi mahdollisuuksien olevan huonot ja yksi mahdollisuuksien riippuvan tapauksesta.

"Samanlaiset kuin toisillakin." (Vastaaaja 3)

"Ei mahdollisuuksia." (Vastaaaja 6)

"Ei ole käynyt paljon, mutta mahdollista kyllä on." (Vastaaaja 7)

Erityistä tukea tarvitseva henkilö asiakkaana

Suurimmalla osalla talleista käy tai on käynyt erityistä tukea tarvitseva henkilö ratsastamassa. Neljä vastaajaa ilmoitti, ettei erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä ole käynyt.

TAULUKKO 2. Asiakkaina on/ on ollut erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä (N=11)

Kyllä	Ei
7	4

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden määrä talleilla, käyntikerrat ja tuentarpeet

Vastauksista ilmeni erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden käyvän talleilla pääasiassa satunnaisesti. Määrät käyneistä tai käyvistä henkilöistä eivät ilmenneet kaikista vastauksista. Vastaukset joista määrä ilmeni, ilmoittivat kävijämääräksi 2 – 30 eri henkilöä/ vuosi. Henkilöiden käyntikerrat vaihtelevat vastausten perusteella 1 – 15 kertaan vuodessa. Yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että kausittaiset vaihtelut ovat erittäin suuria ja usein henkilöt käyvät tiiviimissä jaksoissa ratsastamassa. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tuen tarpeet olivat vastausten perusteella pääasiassa kommunikaatiossa ja liikkumisessa. Yksittäisissä vastauksissa kävi ilmi muita tuen tarpeita olevan tasapaino-ongelmat, kehitysvammaisuus ja näkövamma. Henkilöt tarvitsevat myös taluttajan ja rauhallisen hevosen. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, etteivät tukea tarvitsevat henkilöt pärjää ryhmässä.

Tallin ja talliympäristön esteettömyys

Vastaajat pitivät talleja ja talliympäristöjään melko esteettöminä kulkea apuvälineiden kanssa kuten esimerkiksi pyörätuolilla. Neljä vastaajista ilmoitti kulkemisen apuvälineellä onnistuvan hyvin ja neljä vastaajaa kohtuullisesti. Kolme vastaajista ilmoitti, ettei liikkuminen apuvälineen kanssa onnistu.

Tallien henkilökunnan osaaminen ja koulutus

Kyselyssä kysyttiin tallien henkilökunnan osaamisesta ja koulutuksesta. Eniten vastaajien osaamista kuvasi henkilökunnan pitkä kokemus hevosalta. Koulutuksista esille nousivat ratsastuksenohjaaja, hevosenhoitaja, ratsastuksenopettaja ja harrasteohjaaja. Yhdessä vastauksessa kerrottiin osaamiseksi myös pitkä kokemus erityisratsastuksista.

Osaaminen ja koulutus erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä sekä puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käyttö

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ohjauksesta osaamista tai alan koulutusta on vastaajista vain yhdellä, joka on tullut käytännön työssä alan asiantuntijoiden opastuksella sekä ratsastajan istunnan ja tasapainon hallinnan opettamisen kursseilta. Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käytöstä osaamista vastaajista löytyy yhdeltä ja kaksi ilmoittaa osaa-

vansa huonosti. Kahdeksan vastaajaa ilmoittaa, ettei osaamista puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä ole. Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien osaamista vastaajilla on viittomista ja sormiaakkosista. Keinoksi kerrotaan myös paperille piirtäminen ja kirjoittaminen.

”Asiakkaalle pyritään aina kertomaan hänen ymmärtämällään tavalla mitä eri tilanteissa on tapahtumassa tai mitä hänen mahdollisesti halutaan tekevän ja miksi.” (Vastaaja 9)

Ratsastustuntien hinnat, kesto ja ryhmäkoot sekä mahdollisuus yksityistunteihin

Ratsastustuntien hinnat ja ryhmäkoot vaihtelivat vastausten perusteella toisistaan ja talleilla saattoi olla myös valittavana erihintaisia vaihtoehtoja ryhmäkoosta sekä ratsastuksen kestosta riippuen. Kaikilta vastaajilta oli saatavissa ratsastustunti, joka oli kestoaltaan 60 minuuttia. Keskiarvo ratsastustunnin hinnaksi, jossa ratsastetaan ryhmässä ja joka kestää 60 minuuttia saatiin 18 euroa. Ryhmäkoot vaihtelivat yhdestä seitsemään ratsastajaan. Yksi vastaaja ilmoitti saatavilla olevan vain yksityistunteja. Yksityistuntien, jossa saa henkilökohtaista yksilöllistä ohjausta saatavuutta kysyttiin myös vastaajilta. Seitsemän vastaajista ilmoitti saatavilla olevan yksityistunteja. Yksi vastaaja ilmoitti, ettei yksityistunteja ole saatavilla. Kaksi vastaajaa kertoi, ettei yleensä ole saatavilla ja yksi vastaaja, että harvemmin on saatavilla. Yksityistuntien keston ollessa 60 minuuttia hinnat vaihtelivat 10 eurosta 50 euroon. Keskiarvo 60 minuutin yksityistunnista on 29 euroa.

Vastaajien koulutushalukkuus ja muuta lisättävää

Vastaajille annettiin mahdollisuus kyselyn lopussa kertoa mikäli he kokevat tarvitsevansa lisää tietoa ja koulutusta erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ohjauksesta. Kolme vastaajista ilmoittaa kokevansa tarvitsevan opetusta. Opetusta haluttaisiin perusasioista, kuten kuinka tulee toimia erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan kanssa sekä opastusta asiakkaan lähipiiriltä kuinka kyseisen henkilön kanssa toimitaan. Koulutushalukkuutta olisi myös viittomakie- len opiskeluun. Mahdollisuuden lisätä muuta täydentävää tietoa käytti yksi vastaaja, joka kertoi tallin tulevaisuuden suunnitelmista.

Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tuloksista kävi ilmi tallien päätoimintamuodoiksi painottuvan ratsastustuntien ja -leirien pidon sekä hevoshoitopaikkojen tarjoamisen, mikä oli odotettavissakin. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden on mahdollista käydä harrastamassa ratsastusta tulosten perusteella suurimmalla osalla talleista (7). Osaamista erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käytöstä tallien henkilökunnilta ei juuri löytynyt. Yllättävää oli kuitenkin se, että useat tallit ovat avoimia ottamaan vastaan erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, vaikkei tallien henkilökunnalta löydy varsinaista alan osaamista. Useilla talliyrittäjillä on selvästi rohkeutta kohdata erilaisuutta. Oppimishalukkuutta erityistä tukea tarvitsevien ohjauksesta oli kuitenkin vain kolmella vastaajista.

Ratsastustuntien hinnat vaihtelivat jonkin verran. Keskimäärin ratsastamaan 60 minuutiksi ryhmässä pääsee 18 eurolla, joka voi kuvastaa Keski-Suomen tämänhetkistä hintatasoa. Yksityistunnit joita erityistä tukea tarvitseva henkilö usein tarvitsee yksilöllisen ohjauksen ja opetuksen vuoksi maksavat 29 euroa. Kaikilta talleilta ei kuitenkaan ole mahdollista saada yksityistunteja. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden käyntikerrat ovat olleet pääasiassa satunnaisia tai jaksottaisia. Säännöllinen ympärivuotinen asiakkuussuhde puuttuu yrittäjiltä erityistä tukea tarvitseviin henkilöihin. Johtopäätöksenä tuloksista voidaan todeta, ettei talleilta juuri löydy erityisosaamista erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ratsastuksen ohjaukseen, mutta ratsastaminen on mahdollista useilla talleilla.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni oli aihevalinnaltaan onnistunut. Aihe on aina ajankohtainen, mikäli voi jollain tavalla edistää erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden mahdollisuuksia ja tasavertaisuutta yhteiskunnassa. Toivottavasti onnistuin kyselylläni saamaan osan talliyrittäjistä kiinnostumaan erityistä tukea tarvitsevien henki-

löiden asioista. Oma kiinnostus aiheeseen ja vahva hevospuolen tuntemus helpottivat työn tekemistä.

Aikataulullisesti opinnäytetyön tekeminen oli erittäin haastavaa. Kokoaikatyössä käyvänä ja omien hevosten päivittäisen hoidon ohella aikaa kirjoittamiseen oli todella vaikea löytää. Opinnäytetyöprosessi olisi ollut järkevämpää viedä läpi ilman kokoaikatyötä opintojen ohella. Useiden asioiden summana opinnäytetyön tekeminen sijoittui kuitenkin töiden kanssa päällekkäin. Opinnäytetyön tekeminen eteni jaksoissa, joissa oli aktiivisia ja passiivisia kausia. Aktiivisilla jaksoilla työ eteni reippaasti ja innostuneisuus oli suurta. Passiivisilla kausilla työ lepäsi ja pyöri vain ajatuksissani. Loppua kohti työ oli jatkuvasti mielessä ja vapaa-ajat kohdistuivat työn kirjoittamiseen. Opinnäytetyön tekemisen venyessä pitkäksi koin myös hyödylliseksi, että työ jäi välillä pakostakin lepäämään. Etäisyyden ottaminen omaan työhönsä toi uusia näkökulmia. Oma vahva halu saada työ valmiiksi vei kuitenkin aina sisukkaasti eteenpäin. Lähipiirin apu hevosten hoidossa osoittautui erittäin tärkeäksi ja arvokkaaksi, jotta pystyin keskittymään työn tekemiseen.

Kyselyn toteuttaminen sähköpostitse ei tuonut tähän kyselyyn vahvaa aineistoa. Ajankohtana toukokuun alku saattoi olla yrittäjille kiireistä aikaa heidän valmistautuessaan kesään ja mahdollisiin kesäleireihin. On kuitenkin vaikea tietää, mikä ajankohta yrittäjille olisi töiden kannalta helpompi. Kyselynaihe saattoi tuntua joistakin yrittäjistä liian vieraalta ja helpompi oli jättää vastamatta kuin perehtyä aiheeseen. Joku mahdollisesti koki kyselyn uhkana omalle toiminnalleen. Sähköpostikysely on nopea tapa ja sen avulla säästyy postikyselyyn verrattuna paperi-, kirjekuori- ja postikuluilta. Käyttäessä sähköpostia kyselyn lähettämiseen ei voi kuitenkaan varmistua kuinka ajan tasalla sähköpostiosoitetiedot ovat olleet ja käyttävätkö vastaajat sähköpostiaan säännöllisesti.

Saapuneet vastaukset antoivat kaivattua tietoa tutkimusongelmiin. Tuloksia ei voida yleistää kertomaan koko Keski-Suomen ratsastustallien tilanteesta aineiston pienen koon vuoksi. Tulokset antoivat kuitenkin suuntaviivoja, joita pystyin käyttämään hyödyksi liiketoimintasuunnitelmassani. Tietävästi vastaavanlaista tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty Keski-Suomessa. Kyselylo-

make on laadittu huolellisesti sekä esitettävä, joten se on mahdollista toteuttaa uudestaan. Jatkotutkimusaiheena voisi olla kyselytutkimuksen tekeminen erityistä tukea tarvitseville henkilöille. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää millaisia toiveita ja tarpeita heillä olisi ratsastusta tarjoaville yrityksille sekä kartoittaa kiinnostusta erityistä tukea tarvitsevien ratsastuksiin erikoistuneesta palvelusta.

Tulokset vahvistivat omia ajatuksia siitä, että erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ratsastuksenohjauksesta talliyrittäjillä ei ole paljoa tietoa. Erityisiä tuen tarpeita ei ehkäpä osata ottaa huomioon riittävästi, vaikka pienillä muutoksilla voitaisiin tukea erilaisia asiakkaita. Talliympäristöjen muokkaaminen esteettömämmäksi auttaisi kaikkia tallin käyttäjiä. Opinnäytetyötä voisi hyödyntää tarkastelemalla, millaisia erilaisia asioita talliyrittäjien olisi hyvä ottaa huomioon ja millaisilla ratkaisuilla talliympäristöstä voisi tehdä esteettömän. Lisäksi työstäni voi saada ideoita, kuinka selkeyttää ratsastuksenohjausta, joka helpottaa erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden oppimista. Työ antaa myös monipuolisesti tietoa kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Tulokset tukivat liikeideaani. Elämäntyyliyrittäjyys sopisi minulle tapana toimia yrittäjänä, sillä voisin työskennellä omien tärkeiden mielenkiinnon kohteideni kanssa. Haluaisin yhdistää rakkaan harrastukseni ja työn. Työn mielekkyys on minulle tärkeää ja haluan nauttia siitä mitä teen. Hevoset kuuluvat kiinteästi päivittäiseen elämään, jolloin elämäntyyliyrittäjyys antaisi mahdollisuuden käyttää aikaa enemmän hevosten parissa sekä liittää siihen vammaistyö. Yrittäjänä minun vahvuuksiini kuuluvat vahva osaaminen hevososalalta, koulutus erityiskasvatuksesta ja vammaistyöstä, AAC- menetelmien osaaminen sekä rohkea ja periksiantamaton luonne.

Opinnäytetyön myötä oma tietämys, perehtyneisyys ja ammatillisuus ovat kasvaneet aiheen tiimoilta huomattavasti. Olen kehittynyt myös kirjallisen tuotoksen tuottamisessa ja tätä taitoa varmasti tulevaisuudessa tarvitsen. Voin hyödyntää näitä sosionomin työssäni sekä yrittäjänä. Yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen perehtyminen ovat antaneet hyvät lähtökohdat ryhtyä lähitulevaisuudessa toteuttamaan liiketoimintasuunnitelman mukainen yritys. Yrittäjyyttä voisi ajatella alkuun pienimuotoisempana päätyön ohessa tehtävänä ja

kasvattaa sen osuutta mikäli kysyntää palveluille riittää. Opinnäytetyö on luonut uskoa itseensä ja taitoihinsa sekä se on rohkaissut kulkemaan kohti omia unelmia yhdistää kaksi sydäntä lähellä olevaa asiaa.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. toim. 2001. Ikkunoita tutkimus metodeihin I. Jyväskylä: Gummerrus.

Alasjärvi, M. 2009. Kaikille avoin ratsastuskoulu. Minkälainen voisi olla esteetön ratsastuskoulu? Suomen Ratsastajainliitto ry.

Aro, J. 2003. Hevonen – terapeutti ja työtoveri. Ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Erityispedagogiikan laitos. Viitattu 7.10.2009.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2003918496>.

Esteettömyys. 2006. Invalidiliitto ry:n Esteetön- sivusto. Viitattu 4.10.2009.
<http://www.esteeton.fi>, tieto-osio, esteettömyys.

Hevosalan tutkinnoista. 2009. Suomen Hevostietokeskus ry:n sivusto. Viitattu 7.6.2009 <http://www.hevostietokeskus.fi>, koulutus, lue lisätietoja hevosalan tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja tutustu oppilaitoksiin.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p., uud. p. Helsinki: Tammi.

Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2001. Yrityksen perustajan opas. 11. uud.p. Helsinki: Edita.

Huuhtanen, K. 2001. Mitä kommunikointi on. Teoksessa Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhaten taitteessa. Toim. K. Huuhtanen. Hakapaino. Kehitysvammaliitto.

Kainlauri, A. 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Helsinki: WSOY pro.

Kamula, S. & Räihä, T. 2009. Terapeuttisen ratsastuksen merkitys sosiaalsiin taitoihin. Kahden kielihäiriöisen lapsen tapaustudkimus. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Kuntoutus- ja sosiaaliala, sosiaalialankoulutusohjelma. Viitattu 7.10.2009. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200905203043>

Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006 Aikuisliikunta. 2006. Suomen liikunta ja Urheilu ry:n sivusto. Viitattu 2.6.2009. <http://www.slu.fi>, liikuntatutkimus, raportit, Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006 Aikuisliikunta.

Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006 Lapset ja nuoret. 2006. Suomen liikunta ja Urheilu ry:n sivusto. Viitattu 2.6.2009. <http://www.slu.fi>, liikuntatutkimus, raportit, Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006 Lapset ja nuoret.

Kaski, M.(toim.), Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4. uud.p. Helsinki: WSOY.

Kinkki, S. & Isokangas, J. 2002. Yrityksen perustoiminnot. Basic Business Operations. Helsinki: WSOY.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Valtion säädöstietopankin sivusto. Viitattu 4.10.2009. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 1999, 11.6.1999/731.

Lappi, P. & Malm, A. 2001. Suomalainen viittomakieli. Teoksessa Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhaten taitteessa. Toim. K. Huuhtanen. Hakapaino. Kehitysvammaliitto.

Lehtipuro, K., Kangasaho, E. & Niemelä, T. 1999. Uskalla sinäkin. Käytännön tietoa yrittäjäksi aikovalle. Keuruu: Otava.

Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela, E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Porvoo: WS Bookwell.

Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2009. 1.–2.p. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otava.

Pussinen, S., Korhonen, J., Pölönen, I. & Varkia, R. 2007. Kasvava hevosala. Hevosalan kehitysnäkymiä Suomessa. Hevosyrittäjä sivusto. Viitattu 2.6.2009. <http://www.hevosyrittaja.fi>, kasvava hevosala selvitysraportti.

Ratsastusterapia. 2009. Suomen ratsastusterapeutit ry:n sivusto. Viitattu 25.2.2009. <http://www.suomenratsastusterapeutit.net>, ratsastusterapia.

Ratsastusterapiakoulutus. 2008. Ypäjän hevosopiston sivusto. Viitattu 7.6.2009. <http://www.hevosopisto.fi>, koulutus, ammatillista koulutusta aikuisille, muu ammatillinen lisäkoulutus, ratsastusterapeutti.

Rissanen, T. 2001. Yrittäjän käsikirja. Saarijärvi: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti.

Sipilä, J. 2006. Osaajasta elämäntyyliyrittäjäksi. Helsinki: WSOYpro.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. 2008. Ypäjän hevosopiston sivusto. Viitattu 7.6.2009. <http://www.hevosopisto.fi>, koulutus, ammatillista koulutusta aikuisille, muu ammatillinen lisäkoulutus, sosiaalipedagoginen hevostoiminta.

SRL. 2009. Suomen Ratsastajainliitto ry:n sivusto. Viitattu 2.6.2009. <http://www.ratsastus.fi>, SRL.

Suomen Hippos- konsernin vuosikertomus 2008. 2009. Suomen Hippos ry:n sivusto. Viitattu 2.6.2009. <http://www.hippos.fi>, Suomen Hippos, vuosikertomus 2008.

Suomen Ratsastajainliitto ry. n.d. Ymmärsitkö? Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät ratsastuksen opetuksessa. Suomen Ratsastajainliitto ry.

Sutinen, M. & Viklund, E. 2005. Kaikki mitä olet halunnut tietää yritystoiminnasta mutta et ole tiennyt keneltä kysyä. Opas yrittäjille, yrityksen perustamista suunnitteleville sekä yrittäjätutkintoon valmentautuville. 10. uud.p. Savonia ammattikorkeakoulu. Kirjakas.

Tenhunen, L. 2006. Yrittäminen sosiaali- ja terveysalalla. 4.p. Järvenpää: Yrityssanoma.

Tietoa ja tilastoja ratsastuksesta. 2009. Suomen Ratsastajainliitto ry:n sivusto. Viitattu 2.6.2009. [Http://www.ratsastus.fi](http://www.ratsastus.fi), ratsastus, tietoa ja tilastoja ratsastuksesta.

Valtion liikuntaneuvosto erityisliikunta jaosto. 2003. Erityisryhmien liikunnan käsitteistö. Soveltava Liikunta SoveLi ry:n sivusto. Viitattu 26.2.2009. [Http://www.soveli.fi](http://www.soveli.fi), materiaalisalkku, erityisryhmien liikunnan käsitteistö.

Vammaisratsastusopas. 2004. Ohjaajille avustajille taluttajille. Suomen ratsastajainliitto ry. Helsinki: Suomen Ratsastajainliiton Vammaisratsastusjaosto.

von Tetzchner, S. & Martinsen, H. 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. 2.p. Helsinki: Hakapaino.

Välke, R. 2007. Miksi pitäisi tuotteistaa? Teoksessa Hyvinvointiyrittäjän liiketoimintaopas. Ammatinharjoittajasta yrittäjäksi. Hiltunen, M., Karjalainen, T., Mannio, L., Pättiniemi, P., Pötry, J., Savolainen, A., Tainio, J., Tirkkonen, T. & Välke, R. Helsinki: Tietosanoma.

LIITTEET

LIITE 1. KYSELY

KYSELY

Sari Jaatinen
Tammelantie 42
41900 PETÄJÄVESI
Puh. 0405949543
S-posti: sari.jaatinen.sso@jamk.fi

6.5.2009

Hei!

Olen pian valmistuva sosionomi AMK. Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa suuntautumisvaihtoehtonani erityiskasvatus- ja vammaistyö. Teen opinnäytetyötä erityistä tukea tarvitseville henkilöille* ratsastuspalveluita tarjoavasta yrityksestä. Työtäni varten kokoon tällä kyselyllä tietoja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ratsastusharrastusmahdollisuuksista ratsastustalleilla Keski-Suomessa. Kyselyni koskee vain harrastuspohjalta toteutuvaa ratsastusta, ei ratsastusterapiaa, jota antaa koulutuksen saanut ratsastusterapeutti.

Vastaaminen vie vain vähän aikaa. Vastatkaa kysymyksiin omin sanoin ja merkitkää vastauksienne eteen kysymyksen numero. Lähettäkää vastauksenne 20.5.2009 mennessä ensisijaisesti sähköpostilla: sari.jaatinen.sso@jamk.fi tai mikäli haluatte palauttaa vastauksenne nimettömänä, voitte lähettää sen osoitteeseen: Sari Jaatinen Tammelantie 42, 41900 Petäjävesi. Annan mielelläni aiheesta lisätietoja puh. 040 5949 543. Vastauksenne käsittelen luottamuksellisesti, eikä opinnäytetyössäni tule näkymään mitään tunnistettavuustietoja.

* Erityistä tukea tarvitsevalla tarkoitetaan sellaista henkilöä, joka tarvitsee vamman, sairauden tai muun heikentyneen toimintakyvyn vuoksi erityistä tukea ja ohjausta harrastaessaan ratsastusta. Hän voi käyttää esimerkiksi apuvälineitä, avustajaa, puhetta

_____ Kyllä

_____ Ei

10. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”kyllä”, millaisia koulutuksia, opintoja, kursseja?
11. Osaako tallinne henkilökunta käyttää puhetta tukevia tai korvaavia kommunikointikeinoja, esimerkiksi viittomia tai kuvia?
12. Jos osaa, niin mitä puhetta tukevia tai korvaavia kommunikointikeinoja on käytössä ja millaisissa tilanteissa niitä käytetään?
13. Minkä hintaisia ovat ratsastustunnit tallillanne, mitä ne sisältävät, kestot ja ryhmäkoot?
14. Onko talillanne mahdollista saada ratsastustunteja, joilla saa henkilökohtaista yksilöllistä ohjausta (ns. yksityistunteja)?
15. Jos on, niin mikä on yksityistunnin hinta, sisältö ja kesto?
16. Mikäli koette tarvitsevanne lisää tietoa ja koulutusta erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ohjauksesta, niin millaista sen pitäisi olla?
17. Tähän voitte lisätä täydennettäviä tietoja ja muuta aiheeseen liittyvää. Kiitos!